

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з дисципліни

«МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ»
(для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм
(Електронне видання))

У Х В А Л Е Н О
на засіданні кафедри
міжнародної економіки і туризму
(протокол № 8 від 17.03.2021 р.)

Севєродонецьк
2021

УДК 338.486.1(07)

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Менеджмент в туризмі» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм (Електронне видання)) / Уклад.: О. О. Зеленко. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 19 с.

Представлено теоретичні та практичні завдання для засвоєння курсу лекцій з дисципліни «Менеджмент в туризмі». Надані рекомендації щодо організації практичних занять, а також список літературних джерел для підготовки та засвоєння матеріалу з даної дисципліни.

Укладач: Зеленко О. О., д.е.н., доц.

Рецензент: Заваріка Г. М., к. геогр. н., доц.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. Теоретичні засади менеджменту: сутність, основні підходи	5
ТЕМА 2. Сутність і зміст менеджменту в туризмі	6
ТЕМА 3. Управління внутрішнім і зовнішнім середовищем в туризмі	8
ТЕМА 4. Функції, принципи і методи менеджменту в туризмі	9
ТЕМА 5. Управління сполучними процесами в туризмі	11
ТЕМА 6. Ефективний менеджмент – управління орієнтоване на клієнта	13
ТЕМА 7. Дестинація як об’єкт управління в туризмі	14
ТЕМА 8. Управління сезонністю в туризмі	15
Рекомендована література	18

ВСТУП

Україна є однією з найбільших європейських держав, геополітичне становище якої та її природно-рекреаційні ресурси володіють високим рівнем потенціалу щодо входження до світового туристичного ринку. Туристичний потенціал України належить до стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки, що зумовлює необхідність формування системи управління підприємствами туристичної сфери, яка забезпечить кращі можливості виявляти слабкі місця у процесах управління ними, досягати необхідного балансу взаємовідносин усіх учасників туристичного ринку та підвищувати рівень їх економічної ефективності. Основою цьому є також включення прямих і зворотних зв'язків із зарубіжними споживачами туристичних продуктів, туристичних послуг до системи якості управління процесом обслуговування їх у туристичних підприємствах.

Пошук нових можливостей досягнення вищого рівня ефективності діяльності підприємств туристичної сфери зумовлює необхідність розуміння сутності та особливостей управління підприємствами туристичної сфери в сучасних умовах розвитку туристичного ринку. Еволюція розвитку туристичного ринку та еволюція систем управління вимагають від керівників туристичних підприємств врахування певних особливостей щодо технології управління ними.

У запропонованих методичних вказівках рекомендовано питання для обговорення до кожної теми за програмою курсу для поточного контролю знань, схематичні, ситуативні та інші завдання, покликані перевірити поточну успішність здобувачів вищої освіти.

Метою проведення практичних занять з курсу «Менеджмент в туризмі» є розширення та поглиблення теоретичних знань про сутність і найважливіші сторони менеджменту туризму, історію розвитку управління туристичною діяльністю, систему, об'єкти і суб'єкт управління в туризмі, особливості управління внутрішнім і зовнішнім середовищем, сполучними процесами, персоналом та процесами праці в туризмі, управління, орієнтованого на клієнта, функції, принципи і методи менеджменту в туристичній індустрії.

Представлені методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм.

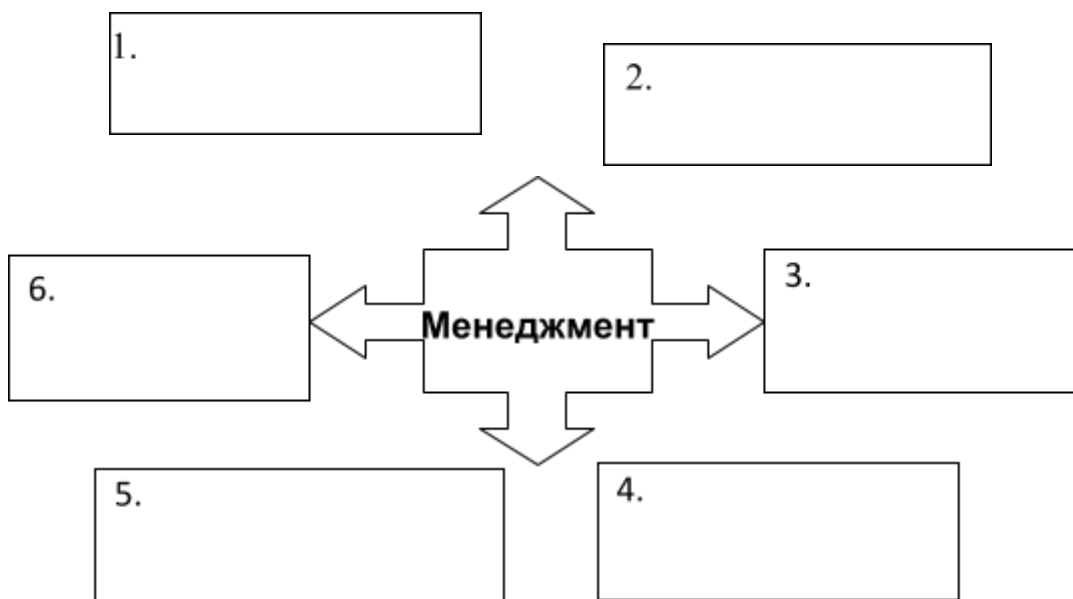
ТЕМА 1. Теоретичні засади менеджменту: сутність, основні підходи

1. Питання для обговорення:

1. Сутність і основні підходи в менеджменті.
2. Суб'єкт та об'єкт управління: характеристика, взаємозв'язок і взаємодія.
3. Формування і розвиток науки про управління.
4. Принципи, менеджменту.

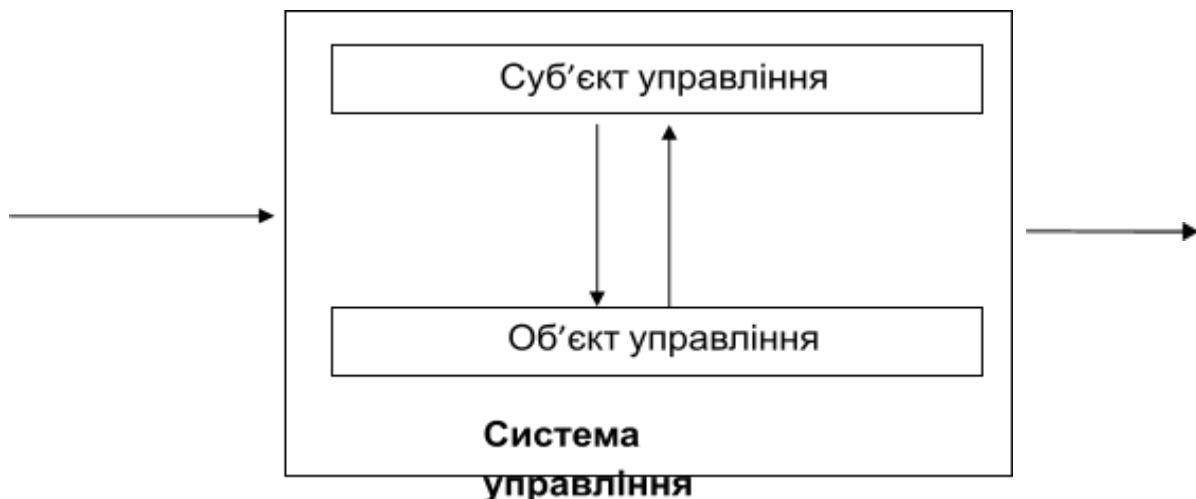
2. Заповнити схему:

Основні підходи до визначення поняття «менеджмент»



3. Доповніть та прокоментуйте схему:

Схема управлінських зв'язків у системі управління



4. *Понятійний диктант*

Тринадцять підходів до менеджменту

Назва підходу	Короткий зміст
???	регламентуються функції, права, обов'язки, елементи системи менеджменту в нормативних актах.
???	постійне відновлення виробництва товару для задоволення потреб ринку з меншими витратами.
???	об'єкт управління розглядають в діалектичному розвитку, в причинно-наслідкових зв'язках і супідрядності.
???	встановлюються взаємозв'язки між окремими підсистемами і елементами системи менеджменту, рівнями, суб'єктами управління.
???	використання кількісних оцінок за допомогою математичних, статистичних, інженерних розрахунків і т.п.
???	враховуються технічні, економічні, соціальні та інші аспекти менеджменту.
???	орієнтація керуючої підсистеми на споживача.
???	встановлюються нормативи в управлінні.
???	полягає в тому, щоб допомогти працівникові усвідомити власні можливості.
???	управління розглядають як сукупність взаємопов'язаних функцій.
???	будь-яку систему розглядають як сукупність взаємопов'язаних елементів.
???	використання різних методів управління визначають конкретною ситуацією.
???	потреба розглядається як сукупність функцій, які необхідно виконувати для її задоволення.

5. *Теми рефератів:*

1. Зародження науки про управління.
2. Еволюція наукових шкіл менеджменту.

ТЕМА 2. Сутність і зміст менеджменту в туризмі

1. *Питання для обговорення:*

1. Організаційно-управлінський процес у туризмі
2. Основні поняття й управлінські категорії туризму
3. Історичні й сучасні інструменти управління.
4. Особливості менеджменту в туризмі.

2. *Пояснити схему*

Архітектура туристичної індустрії



3. Заповнити таблицю

Фактори туристичного попиту

Економічні	Культурні і суспільно-психологічні	Соціально-демографічні	Особисті психологічні

4. Визначити та протиставити один одному стимулятори та бар'єри розвитку туристичної галузі

Кон'юнктурні важелі розвитку туристичного ринку

Стимулятори	Бар'єри
1...	1...
2...	2...
3...	3...

5. Теми рефератів

1. Сучасний стан та тенденції розвитку туристичної індустрії України.
2. Інструменти управління в туристичній індустрії.

ТЕМА 3. Управління внутрішнім і зовнішнім середовищем в туризмі

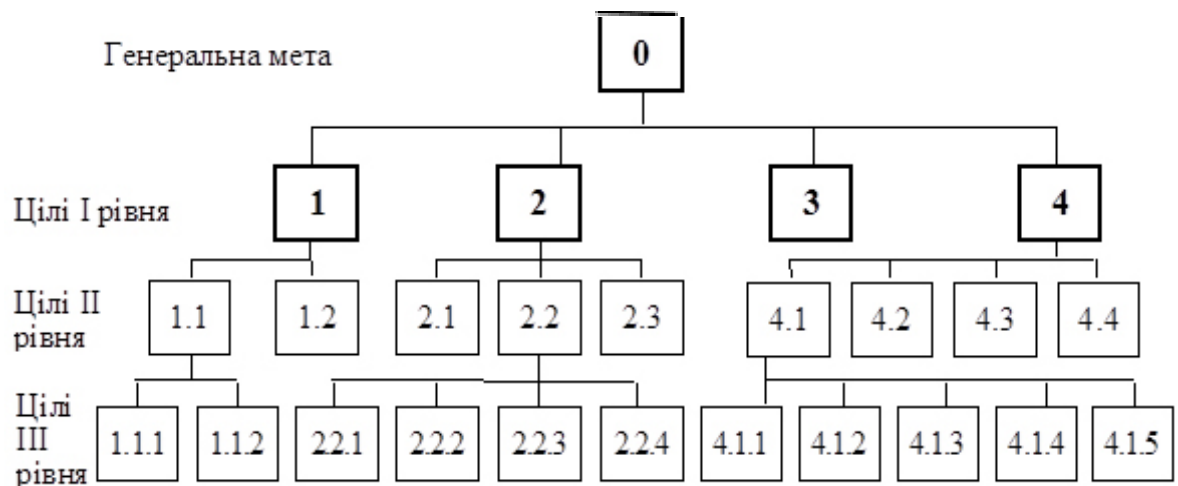
1. Питання для обговорення

1. Внутрішнє середовище в туризмі.
2. Зовнішнє середовище в туризмі.

2. Творче завдання

Розробити назву, логотип, місію та дерево цілей власного підприємства туристичної індустрії. Визначити організаційну структуру підприємства. Яку продукцію чи послуги пропонуватиме підприємство. Всі матеріали представити у вигляді презентації.

Схема побудови дерева цілей



Приклад організаційної структури туристичного підприємства



3. Аналітичне завдання

Розробити SWOT-аналіз галузі Вашого майбутнього підприємства на рівні країни.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	
2	2
3	3
...	...
Max 10	Max 10
Можливості	Загрози
1	1
2	2
3	3
...	...
Max 10	Max 10

Схема побудови SWOT-аналізу



4. Теми рефератів.

1. Особливості поділу праці в туризмі.
2. Організаційні структури та особливості їх застосування в туристичній індустрії.

ТЕМА 4. Функції, принципи і методи менеджменту в туризмі

1. Питання для обговорення

1. Сутність і взаємний зв'язок функцій менеджменту
2. Принципи менеджменту в туризмі та їх класифікація
3. Система методів менеджменту та їх взаємозв'язок

2. Творче завдання.

Кожна людина повинна планувати своє життя, своє майбутнє. Без цього його дії втрачають цілеспрямованість, стають спонтанними. У країнах з розвинутою ринковою економікою життєвий план складається під час навчання в школі. В Україні подібне планування поки не прищепилося. У той же час значення життєвого плану важко переоцінити. Особливо він важливий для менеджерів і керівників. Саме тому слухачам курсу пропонується розробити для себе життєві план, добре його продумати, скорегувати при необхідності і неухильно виконувати. Далі наводиться приклад такого плану.

Життєвий план

Деякі риси вашого характеру і мета життя в майбутньому:

1. Ваші уявлення про майбутнє і основна мрія?
2. Як би ви виклали відомості про себе людині, якого не знаєте?
3. Друзі написали б про вас так само? Щоб сказали про вас вони?
4. Назвіть трьох осіб, які здійснили на вас найбільший вплив. Визначте спрямованість впливу кожного з них.
5. Назвіть ваші улюблені види громадської діяльності і хобі (до 3-х).
6. Перерахуйте три речі, які доставили вам найбільше задоволення за останній місяць:
7. Назвіть три ваших улюблених заняття.
8. Назвіть три ваших найбільш небажаних занять.
9. Охарактеризуйте коротко загальну мету вашого життя.

Вплив зовнішнього середовища на вас як на особистість:

1. Які події, що відбуваються в світі і найближчому оточенні, хвилюють вас найбільше? (до 3-х)
2. Які зміни, що відбуваються навколо вас, можуть вплинути на ваше життя? (до 3-х)
3. Назвіть ваші основні сильні сторони (до 3-х).
4. Назвіть ваші основні слабкі сторони (до 3-х).
5. Перерахуйте ряд невдач, які ви випробували в житті (до 3х).
6. Чому ви вважаєте, що в цих випадках були далекі від успіху?
7. Чи заважають вам ці невдачі в сьогодиншньому житті?

Яка Ваша робота?

1. Розташуйте за пріоритетами (від одного до восьми) ваші цільові установки на службі:

*задоволення очікувань начальника;
престиж і положення у суспільстві;
впевненість у завтрашньому дні;
можливість незалежно мислити і діяти;
більш висока зарплата, збільшення пільг або і те й інше;
визнання керівництвом вашої старанності;
просування по службі;
особисте зростання і розвиток.*

2. Що вам найбільше подобається у вашій роботі (до 3-х пунктів)?

3. Наскільки, на вашу думку, ви використовуєте свій потенціал на роботі?

Ваші уявлення про майбутнє

1. Опишіть в одному абзаці, яким ви б хотіли бачити своє життя через п'ять років
2. Опишіть в одному абзаці, яким ви б хотіли бачити своє життя через рік

Де ви хочете опинитися?

Заповнюючи відповіді в цьому розділі, будьте конкретні. Перед вами вимірювані цілі

(завдання-кроки), які дозволять вам досягти цілей, пов'язаних з життям і роботою.

- А. Духовна сфера (через 1 рік, через 5 років).
- Б. Кар'єра (через 1 рік, через 5 років).
- В. Сім'я (через 1 рік, через 5 років).
- Г. Здоров'я (через 1 рік, через 5 років).
- Д. Фінансове становище (через 1 рік, через 5 років).
- Е. Дозвілля (через 1 рік, через 5 років).
- Ж. Інше (через 1 рік, через 5 років).

Реалізація життєвого плану:

- А. Як збираєтеся досягти мети?
- Б. Назвіть чотири заходи, які ви повинні реалізувати протягом найближчого місяця, щоб опинитися там, де хочете бути на наступний рік і через п'ять років:
- В. Назвіть чотири речі, які заважають вам на шляху просування до мети:
- Г. Чия потрібна Вам допомога, щоб повністю використовувати свій потенціал і опинитися там, де хочете бути через п'ять років?

Скористайтесь цією робочою заготівлею, щоб почати діяти на шляху до досягнення мети.

Мета

Мета повинна бути конкретною, вимірною і укладатися в певні часові рамки.

Стратегія

Які необхідні кроки?

Коли ви почнете?

Що будете робити?

Розбийте ваші дії на невеликі етапи, щоб отримати план дій.

3. Понятійний диктант

Функції менеджменту

Назва функції	Опис
???	виражається у формуванні і пристосуванні суб'єкта та об'єкта менеджменту до виконання поставлених завдань
???	дії щодо оперування інформацією і передбачає збирання, обробку, аналіз і оцінку інформації з метою підвищення ефективності діяльності
???	передбачає вживання заходів із залучення фінансових, технічних, кадрових та інших ресурсів, а також орієнтують їх на вирішення поставленого завдання
???	визначення й обґрунтування системи в цілому та її окремих ланок напрямів діяльності, цілей і завдань, а також шляхів їх реалізації
???	процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей і цілей організації
???	покликана забезпечити цілеспрямовану діяльність і передбачає формулювання мети і розробку програми її досягнення
???	система спостереження і перевірки для виявлення відхилень від плану досягнення певної мети в процесі будь-якої діяльності
???	реалізується шляхом вибору оптимальних варіантів дій у необхідному напрямі

???	передбачає облік змін у процесі діяльності, має забезпечувати єдність управлінського рішення і його реалізації, спрямовується на підвищення ефективності
-----	--

4. Темы для рефератів

1. Засоби та інструменти планування на туристичному підприємстві.
2. Мотивація та стимулювання праці на туристичному підприємстві.
3. Інформаційна функція – новітній погляд на функції управління діяльністю туристичного підприємства.

ТЕМА 5. Управління сполучними процесами в туризмі

1. Питання для обговорення

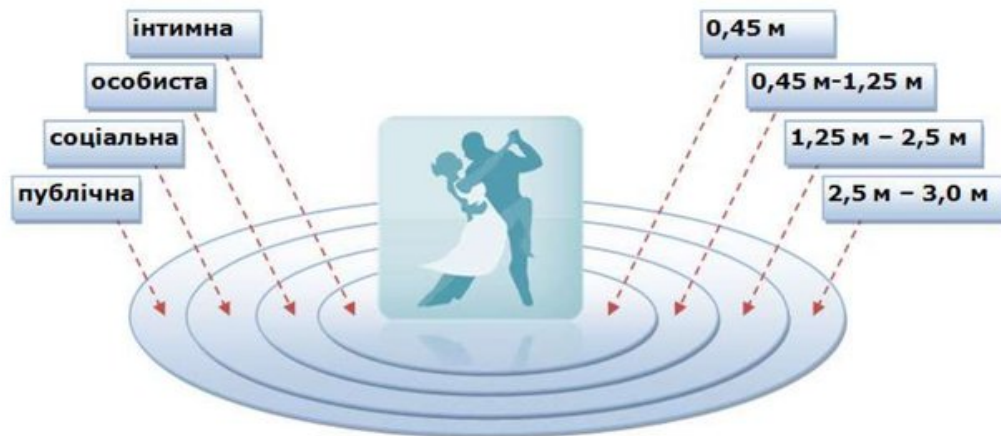
1. Комунікаційний процес в управлінні туристичною діяльністю
2. Комунікаційна майстерність
3. Управління зовнішніми комунікаціями. Зовнішні комунікації як маркетинговий захід
4. Управлінські рішення в туризмі
5. Управління конфліктами в туризмі

2. Аналітичне завдання

Прокоментуйте схему процесу комунікації



Яка зона має використовуватися під час спілкування між потенційним туристом та менеджером з туризму?



Надайте визначення поняттям:

- зміст повідомлення;
- структура повідомлення;
- форма повідомлення.

3. Ситуативне завдання

Наведіть приклади можливих конфліктних ситуацій на підприємствах туристичній індустрії:

- конструктивних та деструктивних;
- горизонтальних, вертикальних.

4. Ділова гра.

Моделювання ситуації візиту перебірливого потенційного клієнта до офісу туристичної агенції. Завдання менеджера – переконати клієнта придбати тур.

5. Теми рефератів

1. Ораторське мистецтво.
2. Невербальні засоби комунікації.
3. Позитивні і негативні риси конфлікту.

ТЕМА 6. Ефективний менеджмент – управління орієнтоване на клієнта.

1. Питання для обговорення

1. Ефективність та успішність менеджменту туризму.
2. Управління персоналом та процесами праці в туризмі.
3. Топ-менеджер у туризмі.
4. Управління, орієнтоване на клієнта.
5. Управління продажем туристичного продукту.

2. Аналітичне завдання

Надайте порівняльну характеристику двом документам – резюме і CV – за наступними параметрами:

Порівняльна характеристика Резюме і CV

	Резюме	CV
Розмір документа?		
З чого складається?		
Адаптується під вакансію?		
Де використовувати?		
Як виглядає?		

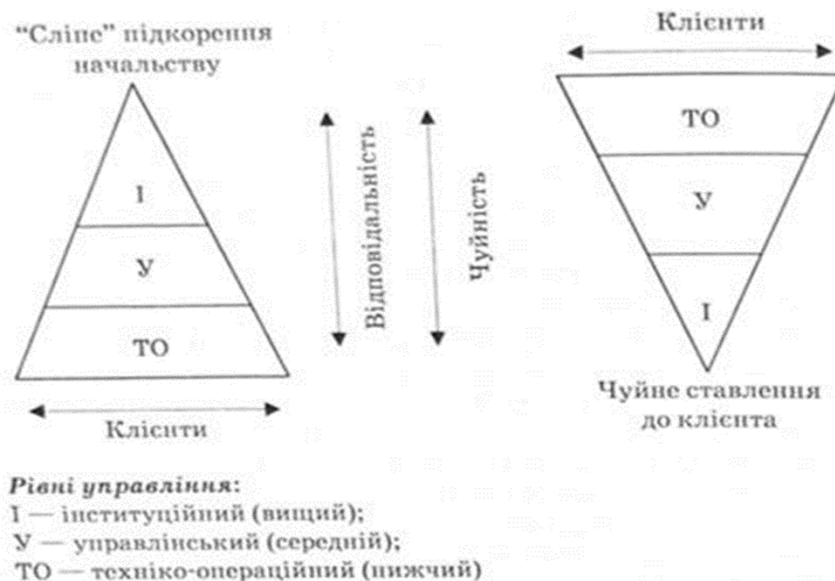
Охарактеризуйте різні психотипи та надайте рекомендації щодо роботи з персоналом відповідно до кожного темпераменту:

Робота з працівниками різних психотипів

Тип темпераменту	Тип нервової системи	Позитивні риси	Негативні риси	Рекомендації
Сангвінік				
Холерик				
Флегматик				
Меланхолік				

В чому полягає різниця між результативним і діяльнісним підходом? Наведіть приклади реалізації кожного підходу в діяльності туристичних підприємств.

Порівняйте два типи моделей управління. Яка модель реалізується на підприємствах туристичної індустрії в Україні. Відповідь аргументуйте.



3. Темі есе.

1. Чому і як виникає лідерство?
2. Лідерські якості сучасного менеджера з туризму.

4. Індивідуальне завдання.

Скласти власне резюме претендента на посаду менеджера з туризму.

ТЕМА 7. Дестинація як об'єкт управління в туризмі

1. Питання для обговорення.

1. Туристична дестинація як об'єкт управління
2. Принципи управління туристичною дестинацією
3. Сутність і взаємозв'язок функцій управління туристичною дестинацією.

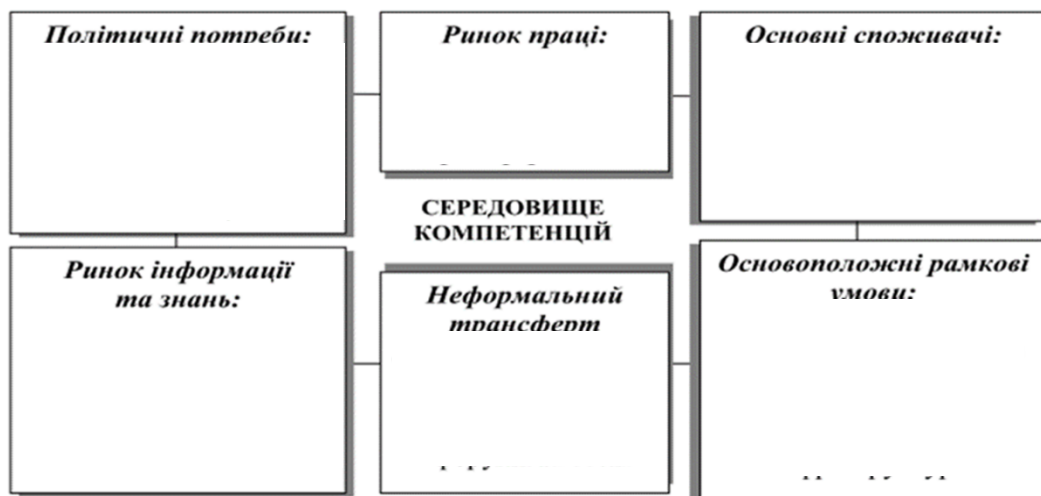
2. Понятійний диктант

- Інтегроване управління туристичною дестинацією – це ... ?
- Основні задачі інтегрованого управління туристичною дестинацією: ... ?
- Суб'єкти управління туристичною дестинацією – це ... ?
- Основні компетенції менеджменту дестинації – це ... ?

3. Аналітичне завдання.

Заповнити схему елементів механізму формування середовища компетенцій для управління туристичною дестинацією. Які елементи, відіграють ключову роль в формування середовища компетенцій українських дестинацій? Відповідь аргументуйте.

Елементи механізму формування середовища компетенцій для управління дестинацією



Перелічіть та охарактеризуйте принципи, функції та критерії управління туристичною дестинацією. Яким чином вони пов'язані між собою, які з них можна реально відстежити у контексті управління українськими туристичними дестинаціями. Наведіть приклади.

4. Практичне завдання.

Проаналізуйте організаційно-правові форми та наявну світову, а також національну (регіональну, територіальну) систему організацій, відповідальних за управління розвитком туристичної дестинації. Які саме організації відповідальні за розвиток туризму в Луганській області? Складіть презентацію яка б у схемах на 4-6 слайдах розкривала відповідь на досліджені Вами питання.

5. Теми рефератів.

1. Світові туристичні дестинації.
2. Українські туристичні дестинації та досвід управління їх розвитком.

ТЕМА 8. Управління сезонністю в туризмі.

1. Питання для обговорення

1. Сутність сезонності в туризмі
2. Інструменти управління сезонністю в туризмі
3. Методи обчислення та врахування сезонності в туризмі

2. Тестові завдання.

1. Сезонність у туризмі породжує:
 - а) сезонний характер зайнятості працівників;
 - б) нерівномірний розподіл робочого часу;
 - в) багатoproфільний характер робочих місць;
 - г) всі відповіді правильні.
2. Вплив сезонності на туристичну діяльність - це:
 - а) щорічно повторювані коливання попиту та пропозиції на туристські послуги й товари, викликані кліматичними факторами;
 - б) ускладнення в нормальній роботі підприємств туристської індустрії, які приводять до ряду несприятливих наслідків економічного, соціального й технічного-організаційно-технічного характеру;
 - в) порушення ритмічності роботи організацій, які є контрагентами туристичних підприємств - сільськогосподарських, транспортних, промислових й інших;
 - г) часткове використання пляжів, мінеральних вод, туристичної інфраструктури й послуг обслуговуючого персоналу.
3. Сезонні коливання туристичного попиту залежать від факторів:
 - а) економічних;

- б) соціальних і демографічних;
 - в) психологічних (традиції, мода);
 - г) природно-кліматичних;
 - д) матеріально-технічних (мережі розміщення, харчування, транспорту тощо);
 - е) усі відповіді правильні.
4. Період найбільшої ділової активності на туристському ринку, час дії найбільш високих тарифів на туристський продукт і послуги – це:
- а) сезон пік;
 - б) високий сезон
 - в) низький сезон;
 - г) «мертвий» сезон.
5. Сезон зниження ділової активності на туристському ринку, для якого характерні найнижчі ціни на туристський продукт і послуги – це:
- а) сезон пік;
 - б) високий сезон
 - в) низький сезон;
 - г) «мертвий» сезон.
6. Сезонність туризму впливає на структуру зайнятості працівників у туристській індустрії, особливостями якої не є:
- а) значна питома вага неповної зайнятості;
 - б) сезонні коливання обсягу зайнятості й трудового навантаження;
 - в) низька питома вага кваліфікованого персоналу;
 - г) значна питома вага чоловічої праці.
7. У практиці економічного аналізу використовуються різні методи розрахунку коефіцієнта сезонності. Найбільш легким з них є:
- а) простий середньої;
 - б) аналітичного вирівнювання,
 - в) відносних чисел;
 - г) середньої, що ковзає.
8. Вивчення сезонності в туризмі дозволяє:
- а) визначити ступінь впливу природно-кліматичних умов на формування туристичного потоку;
 - б) установити тривалість туристичного сезону;
 - в) розкрити фактори, що обумовлюють сезонність у туризмі;
 - г) всі відповіді вірні.
9. Вивчення сезонності в туризмі не дозволяє:
- а) визначити економічні наслідки сезонності на рівні регіону й туристичного підприємства;
 - б) розробити комплекс заходів щодо зниження сезонної рівномірності в обслуговуванні туристів;
 - в) розкрити фактори, що обумовлюють сезонність у туризмі;
 - г) всі відповіді вірні.
10. До первинних факторів сезонних коливань відносяться:

- а) природно-кліматичні;
- б) економічні;
- в) соціальні;
- г) демографічних.

3. Аналітичне завдання

На основі регіональних інформаційних ресурсів та інтернет джерел, зробіть огляд пропозицій підприємств туристичної галузі власного регіону. На основі виявлених проблем сезонності запропонуйте власні рекомендації щодо їх вирішення.

4. Темы рефератів

1. Сучасні інструменти подолання фактору сезонності в Україні та в світі.
2. Досвід нівелювання фактору сезонності у відомих туристичних дестинаціях.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бабарицька, В. К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2004. 288 с.
2. Дурович, А. П. Менеджер турагентства. Минск: Современная школа, 2010. 320 с.
3. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму : підручник Київ: Знання, 2010. 502с.
4. Косолапов, А. Б. Менеджмент в туристической фирме : учеб. пособие по дисц. "Менедж. орг.". Москва: Кнорус 2009 256 с.
5. Скобкин, С.С. Менеджмент в туризме : учеб. пособие. Москва: Магистр, 2009. 447 с.
6. Менеджмент туристичної галузі : підручник / О. М. Білоусов, О. Є. Лугінін, О. С. Морозова, Л. В. Соколова. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 580 с.
7. Менеджменттуризму: навч. посібник. І. Б. Андренко, О. М. Кравець, І. М. Писаревський; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2014, 402 с.
8. Мотышина, М. С. Большаков А. С., Михайлов В. И. Менеджмент в социально-культурном сервисе и туризме : учеб. Пособие. Ростов н/Д : Феникс, 2008. 445 с.
9. Саак, А. Э., Пшеничных, Ю. А. Менджмент в социально-культурном сервисе и туризме : учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 512 с.
10. Школа, І.М. Корольчук О.П. Менеджмент туризму : підручник. Чернівці: Книги-XXI, 2011. 464 с.

Додаткова

11. Косолапов, А. Б. Елисеева, Т. И.. Практикум по организации и менеджменту туризма и гостиничного хозяйства : учеб. пособие по спец. «Менедж. организации». 4-е изд., стер. Москва: КНОРУС, 2009. 200с.
12. Боголюбов, В. С., Быстров С. А. Финансовый менеджмент в туризме и гостиничном хозяйстве : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Академия, 2008. 400 с.
13. Лутай, Л. А., Воробйова О. К. та ін. Практикум з дисципліни "Основи менеджменту. Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Каф. маркетинг. менедж. Донецьк: [ДонДУЕТ], 2002. 34 с.

14. Робінс, С. П., ДеЧенцо, Д. А. Основи менеджменту : Fundamentals of management : пер. з англ. А. Олійник, М. Корчинська, Р. Ткачук. Київ: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. 671 с.
15. Кабушкин, Н. И. Основы менеджмента : учеб. пособие. 7-е изд, стер. Минск: Новое знание, 2004. 336 с.
16. Левченко, М. М. Управління та основи менеджменту в ресторанному господарстві : метод. вказівки для самост. роботи студ. ФХО заоч. форми навч. ДонДУЕТ ім. М.Туган-Барановського, каф. орг. та упр. якістю ресторан. госп-ва. Донецьк, 2005. 25 с.
17. Охріменко, А. Г. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ. ун-т туризму, економіки і права. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 130 с.
18. Бесєдін, М. О., Нагаєв, В. М. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід : підруч. (модул. варіант) для студ. вищ. навч. закл. Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Київ: Центр навч. л-ри, 2005. 496 с.
19. Сучасні концепції менеджменту: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. За ред. Л. І. Федулової. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 536 с.
20. Баєва, О.В, Новальська, Н. І., Згалат-Лозинська, Л. О. Основи менеджменту: практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В Баєва,. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 524с.
21. Осовська, Г. В., Осовський, О. А. Основи менеджменту : підруч. для студ. вищ. навч. закл. М-во освіти і науки України. 3-те вид., перероб. та допов. Київ: Кондор, 2008. 664 с.
22. Туленков, М. В. Сучасні теорії менеджменту : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. М-во освіти і науки України. Київ: Каравела, 2007. 304 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з дисципліни
«Менеджмент в туризмі»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм»

ЗЕЛЕНКО Олена Олександрівна

Підписано до друку __.04.2021.
Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Папір тіпогр. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. _____.
.Тираж 100 екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса університету: просп. Радянський 59-А
м. Сєвєродонецьк, 93400, Україна
e-mail видавництва: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.

Надруковано у типографії «ПЕТИТ»

Адреса типографії:
вул. Федоренко, 10, м. Сєвєродонецьк
e-mail: petit@i.ua. Тел.: (0645) 70-29-48